

Cvičebnice biblické hebrejštiny

Martin Prudký

Cvičebnice biblické hebrejštiny

Martin Prudký

Vydala Univerzita Karlova
Nakladatelství Karolinum
www.karolinum.cz, redakcenk@ruk.cuni.cz
Praha 2022
Sazba Martin Prudký
Obálka Jan Šerých
Třetí vydání (v Karolinu první)

© Univerzita Karlova, 2022
© Martin Prudký, 2022

ISBN 978-80-246-5348-8
ISBN 978-80-246-5403-4 (pdf)

Univerzita Karlova
Nakladatelství Karolinum

www.karolinum.cz
ebooks@karolinum.cz

Obsah

Předmluva	11
Seznam zkratk	15
LEKCE 0	19
Abeceda – grafické znaky souhlásek (K 1–2; W A; S 1.1–3).....	19
Moderní tvar a psací kurziva týchž písmen:.....	21
Abeceda – grafické znaky samohlásek (K 8; W A; S 1.2).....	23
Pravidla přepisu do latinky.....	24
LEKCE 1	25
Abeceda – souhlásky a samohlásky.....	25
a) souhlásky a plné samohlásky (K 7–9; W C; S 2–4).....	25
b) pahlásky (K 11–12; W 5; S 4.1).....	25
c) nehláska – šewa‘ quiescens (K 11; W 5.1; S 4.2).....	25
d) qāmeš ḥatuf (K 8.1.B; W 7; S 8.4).....	26
e) pataḥ furtivum (K 10; W 12; S 9.4).....	26
Souhlásky jako podklady samohlásek – matres lectionis (K 7; W 1; S 3.1).....	26
Artikulační značky.....	27
Dageš (K 13; W 8; S 5.2).....	27
a) dageš lene.....	27
b) dageš forte.....	27
Grafické značky.....	27
Mappiq (K 14.1; W 9; S 5.1).....	27
LEKCE 2	30
Masoretské poznámky k textu.....	30
qərē’ – kəṭīb (K 15; W 15; S 7.1).....	30
qərē’ perpetuum (K 15; W 15; S 7.2).....	31
Slabiky (K 18; W 2; S 8).....	32
Základní pravidlo o slabikách.....	32
Značky.....	34
a) meteg (K 14.5; W 3; S 6.1).....	34
b) maqqef (K 14.3; W 6; S 6.2).....	34
Přízvuk, akcenty (K 16–17; W 13; S 6.3).....	35
Osobní zájmena samostatná (K 27; W 28; S 11.1).....	35
LEKCE 3	37
Spojka ʾ (K 85.2; W 21; S 13.1).....	37
Gramatický člen (K 35; W 16; S 12.1).....	37
Nominální tvary.....	38
Koncovky (K 36–40; W 19, 20, 23; S 16).....	38
Zbytky pádů – akuzativ směrový (K 41; W 35; S 16.3).....	39
Nepravidelná nomina (K 45; W 30; S 21).....	39

LEKCE 4.....	42
Zájmena osobní přívěsná – sufixy (K 28 a 30; W 28; S 11.2 a 17).....	42
Ostatní zájmena (K 31–34; W 32; S 11.3–4).....	43
Nomina segolata (K 44.6; W 44; S 18).....	44
Proklitické předložky (K 84; W 17; S 12.3.1–12.4.1).....	44
Adnominální vazba, determinace (K 42; W 23; S 45.1–2).....	45
Adnominální vazba a přístavek – apozice (S 45–46).....	45
Adjektiva (K 46–47; W 18 a 36; S 47.1).....	46
LEKCE 5.....	49
Úvod do syntaxe: nominální věta.....	49
Souhrnné opakování.....	50
LEKCE 6.....	53
Kmenosloví (K 36; S 24.1).....	53
Sloveso (verbum) – úvod (K 51–53; S 24).....	55
Aformativní konjugace – koncovky osoby, čísla a rodu (K 53–54; W 29; S 27).....	55
Qal – aformativní konjugace (perfectum) (K 53–54; W 29; S 27).....	55
Qal – infinitivy (K 64; W 42; S 28.1).....	56
Užití infinitivu constructu (S 49.3).....	56
Qal – participium (K 65; W 34 a 46; S 28.2).....	56
Užití participia (S 49.1).....	57
LEKCE 7.....	60
Pravidelné sloveso (verbum firmum).....	60
Preformativní konjugace (imperfectum) obecně (K 53; W 39; S 25.2).....	60
Slovesné kmeny – qal.....	60
Qal – preformativní konjugace (imperfectum) (K 53; W 39; S 25).....	60
Qal – imperfectum consecutivum (nativum) (S 25.4).....	61
Qal – imperativ (K 63; W 40; S 26.1).....	61
Qal – jussiv (K 61; W 48; S 26.2.1).....	61
Qal – kohortativ (K 62; W 48; S 26.2.2).....	61
Qal – slovesa stativní (stavová) (W 50).....	63
Formativy určitých tvarů slovesných – obecný přehled.....	63
LEKCE 8.....	67
Slovesné kmeny – nif'al (K 52; W 52; S 30).....	67
Vyšší slovesné kmeny – intenzivy: pi'el, pu'al, hitpa'el.....	69
LEKCE 9.....	75
Vyšší slovesné kmeny – kauzativy: hif'il a hof'al (K 52; W 55–56; S 32).....	75
Morfémy důležité k analýze slovesného kmene (přehled):.....	79
LEKCE 10.....	82
Užití slovesných tvarů určitých (S 48.1; ST 4.7).....	82
Přehled základních vztahů (bez zahrnutí vazeb):.....	83
Souhrnné opakování.....	85
LEKCE 11.....	88
Laryngální slovesa (K 69–71; W 69.71–72; S 34).....	88
Slovesa primae laryngalis – פ' (K 69; W 69; S 34.1–2).....	88
Číslovky (K 48–50; W 83; S 22).....	90

LEKCE 12	96
Slovesa mediae laryngalis – עִר (K 70; W 71; S 34.3)	96
Slovesa tertiae laryngalis – לִיר (K 71; W 72; S 34.4)	98
LEKCE 13	103
Slabá slovesa – třída פִּיא (K 73; W 70; S 35)	103
Slabá slovesa – třída פִּי (K 72; W 67–68; S 36)	104
LEKCE 14	110
Slabá slovesa – třída פִּיו (K 75; W 75; S 37–38)	110
sloveso ידע	111
sloveso הלך	111
LEKCE 15	117
Slabá slovesa – třída לִיא (K 74; W 73; S 40)	117
Vícenásobně slabá slovesa ירא יצא נשא	117
Souhrnné morfologické opakování	119
LEKCE 16	123
Slabá slovesa – třída לִיה (K 76; W 79; S 39)	123
slovesa לִיה a současně פִּיר	124
slovesa חרה עשה חנה	124
sloveso ראה	125
slovesa חיה + היה	125
sloveso חוה (hištafel)	125
LEKCE 17	131
Slabá slovesa – třída עִיו (K 77; W 76; S 41)	131
pomocné kmeny intenzivů: polel, polal, hitpolel	132
sloveso מות	132
sloveso בוא	132
sloveso בוש	133
LEKCE 18	139
Slabá slovesa – třída עִע (K 78; W 81; S 42)	139
laryngální slovesa צרר רעע	140
LEKCE 19	146
Syntax imperativu (K 63; S 48.5 50.3.1.3)	146
Syntax infinitivu	147
a) infinitiv constructus (K 64.5nn; W 42.2; S 49.3 50.5)	147
b) infinitiv absolutus (K 64.1nn; S 49.2 50.4)	148
Slabá slovesa – celkový přehled (S 43)	149
Zvlášť podobné slovesné tvary	150
Souhrnné opakování	152

LEKCE 20.....	155
Nominální vazby.....	155
a) Apozice (přístavek) (S 46).....	155
b) Adnominální vazba (K 41–42; S 45).....	156
c) Předložkové vazby (K 84; S 47).....	157
Analýza nominálních tvarů a nominálních vazeb (S 23; ST 3.1–6).....	157
LEKCE 21.....	160
Slovesné tvary se zájmennými sufixy (K 68; W 58–59; S 33).....	160
a) Perfectum a imperfectum se sufixy.....	160
b) Imperativ a infinitiv se sufixy.....	160
c) Participium a infinitiv se sufixy.....	160
d) Souhrnně.....	160
e) Nun energicum (K 68; W 59.4; S 33.7).....	162
LEKCE 22.....	166
Dvojnásobně slabá slovesa (verba duplicite infirma).....	166
a) Slovesa עָלָה עָשָׂה: פָּרַח & לָיָה (K 79; W 80.2; S 39.4).....	166
b) Slovesa אָפָה אָבָה: פִּי'א & לָיָה (K 79; W 80.3).....	166
c) Slovesa נָשָׂא נָבֵא: פִּי'ן & לָיָה (K 79; W 74.3; S 36.5).....	166
d) Slovesa נָטָה נָכָה נָסָה: פִּי'ן & לָיָה.....	167
e) Slovesa יָרָה יָדָה: פִּי'וֹ & לָיָה.....	167
f) Slovesa יָצָא יָצָא: פִּי'וֹ & לָיָה.....	167
Nepravdelná slovesa (verba defectiva).....	168
a) pasivní qal (K 72.3; W 83; S 36.3.2).....	168
b) nepravdelné kmeny (pilpel, hištafel).....	168
c) sloveso נוֹחַ.....	169
d) sloveso יָכַל.....	169
LEKCE 23.....	172
Typy vět.....	172
a) Verbální věta (S 44.5).....	172
b) Nominální věta (S 44.3).....	173
c) Složená nominální věta (S 44.4).....	174
Srovnání typů větné struktury NV, SNV a VV:.....	175
LEKCE 24.....	178
Narativní texty – vyprávění (S 48.1–2 a 54.2).....	178
LEKCE 25.....	184
Diskursivní texty – promluva (S 48.3, 48.5, 54.1).....	184
LEKCE 26.....	188
Slovesné tvary v opozitním druhu textu (S 48.4).....	188
LEKCE 27.....	192
Pojednávající vyprávění.....	192
Performativní mluvení.....	200

LEKCE 28.....	203
Modus výpovědi.....	203
Zápor (K 93; W 41; S 51.2).....	203
Otázka (K 91; W 43 a 22; S 51.3).....	204
Přání, záměr, odhodlání (S 51.4).....	204
Důraz (S 51.1).....	206
LEKCE 29.....	211
Skladba textové jednotky – makrosyntax.....	211
LEKCE 30.....	217
Stylistika a poetika – formální prvky a prostředky.....	217
a) Paralelismus.....	217
b) Chiasmus.....	218
c) Koncentrická stavba.....	218
d) Aliterace.....	218
e) Asonance.....	219
f) Akrostich.....	219
LEKCE 31.....	222
Sémantika (S 52).....	222
LEKCE 32.....	225
Makrosyntaktická analýza narativního textu.....	225
LEKCE 33.....	241
Diskursivní texty – orientace v rétorické stavbě.....	241
Analýza promluvy – subjektivní domény.....	243
LEKCE 34.....	246
Příklady nebiblických textů.....	246
Epigrafika (nápisy).....	246
Starověké rukopisy (Kumrán).....	248
Texty antického židovství (Talmud).....	251
Paradigmata.....	253
Přehled základních morfémů.....	253
Jména – nomina: koncovky rodu, čísla a stavu.....	253
Zájmena osobní – pronomina personalia.....	254
Jména se zájmennými sufixy.....	255
Předložky se zájmennými sufixy.....	256
Sloveso – verbum (obecně).....	257
Celkový přehled tvorby slovesných tvarů.....	257
Morfémy osoby, čísla a rodu u slovesných tvarů určitých.....	258
Morfémy slovesných kmenů.....	259
Silné sloveso – verbum firmum.....	260
Silné sloveso se sufixy – verbum firmum suffixum.....	264
Silné sloveso s laryngálou.....	266
Slabá slovesa – třída יָפ	272
Slabá slovesa – třída יָפ a יָפ	274
Slabá slovesa – třída יָפ	276
Slabá slovesa – třída יָפ	278

Slabá slovesa – třída ל'ה.....	280
Slabá slovesa – třída א'ה.....	282
Slabá slovesa – celkový přehled jejich tříd.....	284
Slabá slovesa – praktický přehled tvarů (základ pro odvozování).....	286
Slabá slovesa – pomocné a nepravidelné kmeny	288
Slabá a nepravidelná slovesa – nejčastější tvary.....	289
Stručný přehled gramatiky.....	293
A. HLÁSKOSLOVÍ (fonologie).....	293
I. Elementárka (nauka o hláskách a písmu).....	293
II. Kombinatorika (nauka o slabikách).....	295
III. Systematika – nauka o soustavách slabik a pravidlech důrazu.....	295
B. KMENOSLOVÍ.....	296
I. Struktura hebrejského slova (elementy tvaru, větného členu) (K 36; S 24.1).....	296
II. Typy kmenů:.....	296
III. Typy augmentace kmenů:.....	296
C. TVAROSLOVÍ (morfologie).....	297
I. Jméno (nomen).....	297
II. Přídavné jméno (adiectivum) (K 47; S 47.1).....	298
III. Zájmeno (pronomen).....	298
IV. Číslovky (numeralia) (K 48–49; S 22).....	299
V. Sloveso (verbum) (K 52nn; S 24nn).....	300
VI. Příslovce (adverbium).....	302
VII. Předložky (praepositiones) (K 84).....	303
VIII. Spojky (coniunctiones) (K 85).....	303
IX. Citoslovce (mezislovce, interiectiones) (K 86).....	303
X. Částice (particulae) (K 82).....	303
D. SKLADBA (syntax) (S 44–54).....	304
I. Druh mluvního projevu.....	304
II. Druhy vět.....	304
III. Větné členy.....	305
IV. Větný způsob (modus).....	306
V. Skladba textu (textová syntax, makrosyntax).....	307
Hebrejsko-český slovníček.....	309

Předmluva

Tato cvičebnice vznikala koncem osmdesátých let při výuce biblické hebrejštiny na někdejší Komenského evangelické bohoslovecké fakultě v Praze. Dva roky poté, co byla tato fakulta jako Evangelická teologická fakulta začleněna do svazku Univerzity Karlovy, pak vyšlo tiskem její první vydání. Bylo limitováno tehdejšími možnostmi elektronického zpracování textu, nedostupností elektronické edice hebrejského textu bible, a zejména po grafické stránce nedopadlo příliš dobře.

Předkládané druhé vydání nenabízí jen lepší čitelnost a opravy chyb, nýbrž také výraznější doplnění. Text byl celkově upraven na základě zkušeností učitelů i studentů. Doplnky se dotkly jak lekcí, tak přehledů a tabulek. Zejména byly v lekcích připsány stručné anotace probírané látky. Tyto anotace sice nemohou nahradit ani výklad látky při kontaktní výuce, ani studium pomocí standardních učebnic či gramatik, uvádějí však alespoň nejdůležitější pravidla, jež jsou pro probíranou látku podstatná. Mohou sloužit k opakování studované látky.

Pojetím gramatických jevů v biblické hebrejštině staví tato cvičebnice na přístupu, který jako první představil ve své učebnici biblické hebrejštiny *Wolfgang Schneider*.¹ Při popisu funkcí gramatických tvarů uplatnil hlediska synchronní lingvistiky, zejména zaměření na funkce tvarů (jevů) v příslušném kontextu. Největší přínos tohoto pojetí je v zásadní orientaci na problematiku funkce výpovědi, v rozšíření tradičního filologického obzoru hebraistiky na doménu lingvistickou, literárně kompoziční a rétorickou. Nejvýrazněji se tento přístup projevuje v nové typologii funkcí slovesných tvarů, podstatné je také pojednání jazykových jevů, jež určují funkci celých vět i delších textových jednotek (vyprávění, promluvy). Tím je dáno, že i některé ze základních mluvnických kategorií a jazykových jevů jsou v této cvičebnici definovány jinak než v gramatikách vycházejících z přístupů klasické filologie (v českém prostředí zejména klasická práce Otakara Klímy a Stanislava Segerta, stejně jako přeložená učebnice Jacoba Weingreena).²

Tato cvičebnice je psána „na míru“ konkrétní podobě výuky biblické hebrejštiny, jak je již dlouhodobě pěstována na ETF (čtyřtýdenní intenzivní jazykový kurz a dvousemestrové cvičení). Svým materiálem i způsobem zpracování však samozřejmě může sloužit všem dalším zájemcům o studium tohoto biblického jazyka. Způsob podání látky počítá s určitou jazykovou průpravou, zejména se znalostí jazykovědné terminologie a gramatických kategorií. Předpokládá se, že biblická hebrejšтина není prvním cizím jazykem, který se zájemci učí.

Prvních osmnáct lekcí je určeno pro měsíční intenzivní kurz s jeho specifickou metodou výuky. Každá z těchto lekcí zahrnuje látku pro jeden den a počítá s osvojením látky ve vysokém tempu. Gramatická látka je vždy nejprve vysvětlena a demonstrována, pak procvi-

1 W. Schneider, *Grammatik des biblischen Hebräisch*, 8. Auflage, München: Claudius Verlag 1993; anglicky *Grammar of Biblical Hebrew* (Studies in Biblical Hebrew 1), New York: Peter Lang 2016.

2 O. Klíma a S. Segert, *Mluvnice hebrejštiny a aramejštiny*, Praha: Nakladatelství Československé akademie věd 1956; J. Weingreen, *Učebnice biblické hebrejštiny*, 3. vyd., Praha: Karolinum, 2022.

čována a nakonec opakována spolu s dosud probranými jevy. Cvičebnice spolu se stručnými anotacemi základních pravidel odkazuje na příslušné paragrafy gramatik a učebnic – Klímovy (K), Weingreenovy (W) a Schneiderovy (S). Zejména při samostudiu doporučuji pročíst příslušné pasáže Schneiderovy gramatiky; u problematiky čistě morfologické (u tvoření a odvozování v tvarosloví) lze užít učebnic Klímy a Weingreena. Každá z úvodních lekcí je opatřena soupisem nejčastějších slovíček, která se buď bezprostředně týkají probíraných gramatických jevů, nebo se často vyskytují v cvičném materiálu a patří ke slovům s vysokou frekvencí. Lekce 5, 10 a 15 jsou výrazněji zaměřeny na souhrnné opakování dosud probrané látky.

Lekce 19 až 32 vycházejí svým pojetím vstříc volnějšímu tempu semestrální výuky. Věnují se většinou dílčím okruhům gramatických, zejména syntaktických problémů, které je možné probírat samostatně, případně i selektivně. Neuvádějí již slovíčka, předpokládají především vlastní práci s texty a individualizovaný postup při osvojování jednotlivých složek jazyka.

Celkové rozvržení látky se snaží spojovat hledisko logické návaznosti a strukturální přehlednosti s potřebou vhodného postupu při výuce, při osvojování a procvičování jazykových znalostí.

K žádným cvičením neuvádíme klíč správných řešení, kontrolní funkci však do jisté míry plní rozsáhlé citáty biblických textů, u nichž je možné pomocí standardních příruček výsledky vlastní jazykové analýzy ověřovat.

Cvičebnice je opatřena paradigmaty a přehledy gramatické látky. Snadnému osvojení jevů a opakování chtějí sloužit zejména tabulky formativů a přehled nejfrekventovanějších tvarů slabých sloves. Stručný přehled gramatiky je pokusem přehledně představit nejzákladnější jevy a elementární pravidla, na nichž stojí gramatika biblické hebrejštiny. Tento přehled má sloužit spíše systematizaci probrané látky a opakování, v žádném případě nechce a nemůže vlastní gramatiku nahradit (odkazuje k příslušným paragrafům uvedených mluvníc). V oddílech A, B a části oddílu C je tento přehled přepracováním materiálu prof. Jana Hellera (pro potřeby KEBF sestavil v roce 1958, později několikrát upravil); zbývající části jsou nově zpracovány na základě podnětů Schneiderovy gramatiky.

Rozhodnutí opatřit cvičebnici stručným hebrejsko-českým slovníčkem plyne ze snahy poskytnout studentům v první fázi výuky alespoň základní lexikální příručku. Hebrejsko-Český slovník ke Starému zákonu z pera *Blahoslava Pípal*³ působí začátečníkům potíže tím, že neuvádí gramatické tvary lexémů a neumožňuje tak bezprostřední ověření gramatické analýzy (má ovšem rejstřík častých nepravidelných tvarů).

Slovníček zpracovaný pro tuto cvičebnici zahrnuje přibližně všechny lexémy s frekvencí vyšší než dvacet a u slov s nepravidelnou či obtížnější morfologií uvádí typy tvarů. Neklade si za cíl být úplným slovníkem biblické hebrejštiny, chce jen posloužit při úvodním jazykovém kurzu.

Lexémy nejsou v tomto slovníčku řazeny vždy abecedně. Pokud se jedná o odvozeniny, jsou zařazeny u svých řídících hesel (např. u slovesných kořenů). Jakkoli je tento postup poněkud znesnadněn výběrem materiálu a začátečníku se může zdát obtížnou komplikací, považují

3 B. Pípal, *Hebrejsko-český slovník*, Praha: Kalich 1997 (3. vyd.).

toto uspořádání hesláře za důležité – nevede k mechanickému vyhledávání tvarů podle abecedy, nýbrž k analytickému přístupu, který uvádí uživatele slovníku do etymologických souvislostí a do zásad gramatického odvozování. Pro snadnější nalezení lexémů, jež jsou řazeny pod abecedně vzdálenějším řídícím heslem, je slovníček opatřen systémem odkazů.

Při osvojování slovní zásoby je vhodné orientovat se podle frekvence daných výrazů. Slovníček je proto opatřen také informací o absolutní frekvenci v textu Starého zákona (v případě sloves, jejichž tvary spadají do více kmenů, také frekvenci relativní).⁴

Významnou pomocí při přípravě opraveného vydání této cvičebnice byly podněty a návrhy kolegů, zejména Petra Slámy, Filipa Čapka, Jana Rückla a Petra Tomáška. Poslednímu ze jmenovaných patří také mimořádný dík za převedení elektronické podoby textu z původní sazby do tvaru, který bylo možné dál utvářet současnými nástroji pro elektronické editování. Za pečlivou práci na korekturách a při edičním zpracování patří dík také Tereze Halašové.

Základním cílem této cvičebnice je uvádět do čtení Starého zákona, resp. uvádět do pečlivého naslouchání Slovu, které nám chce bible v hebrejštině prostředkovat. Morfologické a lexikální znalosti jsou branou, orientace v syntaxi a ve specifických důzích daných formulací pak bezprostředně navazujícím kouskem cesty při naslouchání a porozumívání biblickým svědkům. K dobrodružným výpravám po těchto cestách přeji každému poutníkovi vytrvalost a zdar, a ovšem také radost a mnohý užitek (Ž 119,27–32).

Martin Prudký

V Praze 26. ledna 2014

Poznámka ke 3. vydání

Pro třetí vydání byly v textu této cvičebnice provedeny převážně jen drobné úpravy, opravy a doplňky. Za cenné podněty děkuji především svému kolegovi a příteli Petru Slámovi.

Martin Prudký

V Praze 17. července 2022

4 Ze statistiky slovní zásoby hebrejského znění Starého zákona vyplývá, že 26 nejvíce frekventovaných slov – z nichž každé má více než 2000 výskytů – tvoří úhrnem více než polovinu textu Starého zákona. Věta וַיֹּאמֶר יְהוָה („i řekl Hospodin“), kterou tvoří pouhá tři slova, představuje součtem absolutní frekvence všech tvarů těchto lexémů celá 4 % všech „slov“ Starého zákona.

Seznam zkratek

1. 2. 3.	osoba (u slovesných tvarů určitých)
<i>abs</i>	(<i>status</i>) <i>absolutus</i> , absolutní
<i>acc</i>	<i>accusativus</i> , akuzativ, 4. pád
<i>act</i>	<i>aktivum</i> , aktivní
<i>akk</i>	akkadsky, akkadský
<i>apel</i>	(<i>nomen</i>) <i>apellativum</i> , obecné (jméno)
<i>aram</i>	aramejsky, aramejský
<i>col</i>	<i>collectivum</i> , kolektivní
<i>conj</i>	spojka
<i>cs</i>	(<i>status</i>) <i>constructus</i> , vazební
<i>dat</i>	<i>dativus</i> , dativ, 3. pád
<i>denom</i>	<i>denominativum</i> , odvozené od jména
<i>deverb</i>	<i>deverbativum</i> , odvozené od slovesa
<i>du</i>	<i>duál</i> , číslo podvojné
<i>f</i>	<i>femininum</i> , rod ženský
<i>fig ethym</i>	<i>figura ethymologica</i> , vazba <i>inf abs</i> s tvarem téhož slovesa (důraz, zesílení)
<i>gen</i>	<i>genitiv</i> , 2. pád
<i>hi</i>	<i>hif'il</i> (slovesný kmen)
<i>hit</i>	<i>hitpa'el</i> (slovesný kmen)
<i>hitpo</i>	<i>hitpolel</i> (slovesný kmen)
<i>ho</i>	<i>hof'al</i> (slovesný kmen)
<i>imp</i>	<i>imperativ</i>
<i>impf</i>	<i>imperfektum</i> (tradiční označení preformativní konjugace)
<i>inf</i>	<i>infinitiv</i>
<i>interog</i>	<i>interrogativum</i> , tázací
<i>intj</i>	<i>interjectiones</i> , částice
<i>jus</i>	<i>jussiv</i>
<i>koh</i>	<i>kohortativ</i>
<i>kral</i>	kralická, znění Bible kralické

<i>lat</i>	latinsky, latinský
<i>m</i>	<i>maskulinum</i> , rod mužský
<i>nar</i>	<i>narativ</i> (<i>impf konsekutivní</i> , hlavní čas vyprávění)
<i>ni</i>	<i>nifal</i> (slovesný kmen)
<i>neg</i>	negace, zápor
<i>nom</i>	<i>nomen</i> , nominální, jméno, jmenný
<i>os</i>	osoba
<i>part</i>	<i>particula</i> , částice
<i>pas</i>	<i>pasivum</i> , pasivní
<i>pers</i>	<i>persona</i> , <i>personale</i> , osoba, osobní
<i>pf</i>	<i>perfektum</i> (tradiční označení aformativní konjugace)
<i>pi</i>	<i>pi'el</i> (slovesný kmen)
<i>pl</i>	<i>plurál</i> , číslo množné
<i>po</i>	<i>polel</i> (slovesný kmen)
<i>poet</i>	poetický výraz, poetismus
<i>prep</i>	<i>prepositiones</i> , předložky
<i>prokl</i>	<i>proklisis</i> ; proklicktická částice
<i>pron</i>	<i>pronomen</i> , pronominální
<i>prop</i>	(<i>nomen</i>) <i>proprium</i> , vlastní jméno
<i>pt</i>	<i>participium</i>
<i>pu</i>	<i>pu'al</i> (slovesný kmen)
<i>q</i>	<i>qal</i> (slovesný kmen)
ř	řecky, řecký
<i>sg</i>	<i>singulár</i> , číslo jednotné
<i>sig</i>	signál (makrosyntaktický, rétorický)
<i>srv</i>	srovnej, viz
<i>st</i>	<i>status</i> , stav
<i>stat</i>	<i>stativní</i> (<i>verba</i>), slovesa stavová
<i>suf</i>	<i>suffix</i> , tvar se sufixem
<i>vb</i>	<i>verbum</i> , sloveso
<i>vet</i>	<i>vetitiv</i> , zabraňovací rozkaz
<i>voc</i>	<i>vocativ</i> , zvolací způsob, zvolání

Značky:

- * (v hebrejských textech) odkaz k textové poznámce
- ! (v popisu analyzovaného textu) zesílení, tvar v důrazu
- x- (v popisu analyzovaného textu před jinou zkratkou) předřazený tvar
- ✓ (ve slovníčku) důležité slovíčko, základní slovní zásoba
- × (ve slovníčku, za číslem) údaj o frekvenci, počet výskytů
- :: opozitum, protiklad, rozpor, zásadní rozdíl

Odkazy na gramatiky a učebnice:

- K Otakar KLÍMA a Stanislav SEGERT, *Mluvnice hebrejštiny a aramejštiny*, Praha: Nakladatelství Československé akademie věd 1956.
- S Wolfgang SCHNEIDER, *Grammatik des biblischen Hebräisch*, 8. Auflage, München: Claudius Verlag 1993.
- W Jacob WEINGREEN, *Učebnice biblické hebrejštiny*, 3. vyd., Praha: Karolinum, 2022.
- Ges–K Wilhelm Gesenius a Emil Kautzsch, *Hebräische Grammatik*, Leipzig 1909 (29. Aufl.; repr. Darmstadt 1985).

LEKCE 0.

Abeceda – grafické znaky souhlásek (K 1–2; W A; S 1.1–3)

- Znaky hebrejského písma uvádějí v zásadě pouze souhlásky.
- Užívá se tzv. *kvadrátní písmo*, u něhož jsou základní linie písmen určeny čtvercovým formátem.
- Znaky samohlásek pocházejí z mnohem pozdější doby, spolu s dalšími značkami pro výslovnost doplňují souhláskový text (tzv. punktace – systém bodů, čárek a dalších značek).

kvadrát	jméno	přepis	moderní typ	psací kurziva	číslo
א	אֵלֶף <i>'ālef</i>	'	א	א	1
ב	בֵּית <i>bêt</i>	<i>b</i>	ב	ב	2
ג	גִּמֶּל <i>gîmel</i>	<i>g</i>	ג	ג	3
ד	דָּלֶת <i>dālet</i>	<i>d</i>	ד	ד	4
ה	הֶא <i>hê'</i>	<i>h</i>	ה	ה	5
ו	וָו <i>wāw</i>	<i>w</i>	ו	ו	6
ז	זַיִן <i>zajin</i>	<i>z</i>	ז	ז	7
ח	חֵית <i>hêt</i>	<i>h</i>	ח	ח	8
ט	טֵית <i>têt</i>	<i>t</i>	ט	ט	9
י	יֹד <i>jôd</i>	<i>j</i>	י	י	10
כ / כּ -	כָּף <i>kaf</i>	<i>k</i>	כ / כּ -	כ / כּ -	20
ל	לָמֶד <i>lāmed</i>	<i>l</i>	ל	ל	30
מ / מּ -	מֵים <i>mêm</i>	<i>m</i>	מ / מּ -	מ / מּ -	40
נ / נּ -	נוּן <i>nûn</i>	<i>n</i>	נ / נּ -	נ / נּ -	50
ס	סָמֶךְ <i>sāmech</i>	<i>s</i>	ס	ס	60

LEKCE 0.

ע	עֵין	<i>‘ajin</i>	‘	ע	ע	70
פ / פֿ	פֿאַ	<i>pê’</i>	<i>p</i>	פ / פֿ	פ / פֿ	80
צ / צֿ	צֿדי	<i>šādê</i>	<i>š</i>	צ / צֿ	צ / צֿ	90
ק	קוף	<i>qôf</i>	<i>q (k)</i>	ק	ק	100
ר	רֵישׁ	<i>rêš</i>	<i>r</i>	ר	ר	200
ש	שֵׁין	<i>šîn</i>	<i>š</i>	ש	ש	300
שׁ	שֵׁין	<i>śîn</i>	<i>ś</i>	שׁ	שׁ	300
ת	תּוֹ	<i>tāw</i>	<i>t</i>	ת	ת	400

Cvičení:

Určuj písmena (pojmenovávej nahlas):

אבגדהוזחטיכלמנסעפצקרשתמטקךדרזוןןיאשעב
דרתחהנמוןםץףעפיוןץףאעמצבדרכלףסםכבפףךקיז
נוןצעאשהחתשטמפכבדהאגבהוטחלמסנרתיוכצאס
דףגהטחלמנבוכךצץזפעיתרששק

Pozor na podobná písmena:

נ-ג ו-ז ד-ר ו-ך (=ך) ס-ם א-ע צ-ץ מ-ם ש-ע א-פ ט-ח ה-פ ס-מ ב-ד ר-ת ח-ג-ז
ף-ק א-ש ב-ד ג-נ ט-מ ד-ו ש-ש ע-ג ל-ן ו-י ס-פ ב-ר ו-ת ה-ך ף-ץ ח-ת ק-ך
ז-ו ט-ע י-ו נ-ה ד-ש ט-ג ד-כ ב-ע א-ע נ-ג ק-ץ ט-ס
ש-ע מ-ם ט-א ט-א ש-א ע-ב ב-כ פ-ב צ-פ ע-ב צ-ג ו-ן נ-ג ו-ז ג-ז ו-ז ד-ר ס-ם ט-
ד-ת ח-ה ת-ח

Moderní tvar a psací kurzíva týchž písmen:

נגוזדרןךסםאעצץמםשעאפטחהפסמבדרתחגזףקאשבדג
נטמדושעגץלןויםספברותהךףחךקךזוטעיונהדשטגדכ
בעץאענגקץטסשעמםטאטאשאעבכפבצפפבצגוןנגוזגוגנ
זדרסםטדתחהתח

נגוזדרןךסםאעצץמםשעאפטחהפסמבדרתחגזףק
אשבדגנטמדושעגץלןויםספברותהךףחךקךזוט
עיונהדשטגדכבעץאענגקץטסשעמםטאטאשאעבכ
פבצפפבצגוןנגוזגוגנזדרסםטדתחהתח

K procvičování:

Biblická vlastní jména – pojmenuj znaky, zkus doplnit samohlásky, vyslovit a určit jméno:

1. אברהם תרח דוד דן המן ירדן מרים נתן סדם שמשון שם קין רבקה בשן אסתר לאה
אשקלון נחמיה אדם אבימלך יוסף הושע חם יהודה אפרים לבן המן גלגל דניאל משה נפתלי
רחל עמוס גלעד חבקוק כלב אביתר בבל ישראל יבק בית־לחם ברוך גרזים יואל אחז
ירושלם בעל חזקיהו דן חרמון חברון

2. אברהם תרח דוד דן המן מרים גלעד חבקוק כלב אביתר חזקיהו דן יואל שמשון
בית־לחם ברוך המן גלגל רבקה בשן אסתר לאה אשקלון נחמיה אדם אבימלך דניאל
משה נפתלי רחל עמוס קין גרזים שם יוסף הושע אחז ירושלם חרמון חברון בבל
ישראל יבק חם יהודה אפרים בעל נתן סדם

3. אברהם תרח יוסף גלעד חבקוק יואל אחז ירושלם בעל כלב
אביתר בבל ישראל יבק הושע חם חזקיהו דן חרמון חברון יהודה

אפרים לבן בית־לחם גרזים המן גלגל דניאל משה נפתלי רחל
עמוס מרים נתן סדם שמשון שם קין רבקה בשן אסתר לאה
אשקלון נחמיה אדם דוד דן המן ירדן

Přepiš psací kurzivou:

רחל עזה עמוס שמואל קין רבקה גרזים בשן אסתר חרמון לוט נעמי חברון בבל צדקיהו
עקרון עיבל זבולן דניאל שמשון בית־לחם ברוך גרזים שם יוסף הושע זכריה גבעה יהושפט
חזקיהו סיני יריחו אלעזר גלעד חבקוק כלב אביתר חזקיהו דן ישראל אשרלון יבק חם
יהודה ציון ויעל בעשא מלך והערים הארץ אמין לך בנו וישכב כוכבים עשא צבא דר למלכי
בשנת שתים גוג עמי יען יוסף ספר ותלהטהו אנכי תשמור אחור מעקשים יהודה מעכה דוד
ראובן אסא נגיד ונתתי דבר איש זרעו ורעב ויהי יחדו חיה תחת אפרים דרך ועוד נחליף
הזנב ויצדקו בכם וממערב אקבצך ועתה ידע מסביב היו אבו טוב

Přepiš psací kurzivou slova jednotlivých řádků v abecedním pořadí:

דן המן מרים גלעד חבקוק יוסף הושעאחז טוב אשקלון נחמיה קין גרזים שם בבל לילה דם
ירדן ירושלם חרמון חברון כלב רע אביתר משה נפתלי רחל עמוס אסתר לאה לבזזים
אבימלך ומי דניאל ישראל יבק צבא חם יהודה חזקיהו דן יואל שמשון קול בית־לחם ברוך
אברהם תרח ועור דוד המן גלגל רבקה בשן אפרים טובה בעל תמר נתן סדם שמשון
בית־לחם ברוך גרזים שם יוסף הושע גלעד חבקוק כלב אביתר חזקיהו דן חרמון חברון בבל
ישראל יבק חם יהודה אפרים לבן המן גלגל דניאל משה נפתלי רחל עמוס קין רבקה בשן
אסתר לאה אשקלון נחמיה אדם אבימלך

Abeceda – grafické znaky samohlásek (K 8; W A; S 1.2)**Přehled:**

Grafémy zde uvedené patří k systému tzv. tiberiadské punktace; značka ◌◌ zde zastupuje libovolnou souhlásku (kvadrátní znak).

grafém	jméno	přepis ⁵	příklady
◌◌	קָמֶץ <i>qāmeṣ</i>	<i>a, ā</i>	דָּבָר לְבֶן דָּם בָּרַק מְשַׁל יִשְׂרָאֵל אָדָם חָדָשׁ
◌◌◌	פָּתַח <i>pataḥ</i>	<i>a</i>	תַּחַת מַעַן עַל פֶּתַח חַי עִם גַּם
◌◌◌◌	סֶרֶי <i>šērê</i>	<i>e, ē</i>	בֶּן חֵן יֹשֵׁב לֵב אֵל מֵאֵת אִם בֵּית הֵם
◌◌◌◌◌	סְגוּל <i>s^gôl</i>	<i>e, ē</i>	מִלֶּדֶד אֶרֶץ נִשְׂרָ יִתֵּר גִּפֶּן אֵת מָה דֶּרֶד
◌◌◌◌◌◌	חֵרֶק <i>ḥîreq</i>	<i>i, ī</i>	אִם כִּי מִן בֵּי אֶתִי לִי בֶן רִיב עִם
◌◌◌◌◌◌◌	חֹלֶם <i>ḥôlem</i>	<i>o, ô</i>	מֹשֶׁה כָּל כֹּהֵן כֹּה טֹב טֹב לֹא רֹב
◌◌◌◌◌◌◌◌	חֹלֶם <i>ḥôlem (magnum)</i>	<i>ô</i>	לֹט מוֹת לֹט טוֹב אוֹתוֹ יוֹד סוֹף הוּי קוֹל
◌◌◌◌◌◌◌◌◌	קִבּוּץ <i>qibbûṣ</i>	<i>u, ū</i>	קָם חָק שֶׁק שֶׁב יָמַת
◌◌◌◌◌◌◌◌◌◌	שׁוּרֶק <i>šûreq</i>	<i>û</i>	קוֹם שׁוֹק סוֹף שׁוֹב יָמוֹת הוּא

5 V této cvičebnici nejsou v prepisech hebrejských tvarů rozlišovány znaky *qāmeṣ* a *pataḥ*, pokud jsou vyslovovány jako samohláska *a*, ani znaky *šērê* a *s^gôl*, které označují samohlásku *e*.

Pravidla přepisu do latinky⁶

- Vokály dlouhé se označují $\bar{a} \bar{e} \bar{i} \bar{o} \bar{u}$ (např. כְּתָבְתָּ → *kātabtā*).
- Vokály s podkladem⁷ (viz 1. lekce) se v přepisu označují $\hat{a} \hat{e} \hat{i} \hat{o} \hat{u}$ (např. מִי → *mî*; מָה → *mâ*; לֹא → *lô*; בֵּין → *bên*; לוֹ → *lû*).

Cvičení:

Pojmenuj všechny grafické znaky a nahlas přečti každé slovo:

- vlastní jména:

אָדָם חוּה קִין הָבֶל אָבְרָם לוֹט שָׁם חָם יִפְתָּ תָרַח שְׂרִי יִצְחָק לָבָן יִשְׂרָאֵל רְחֵל מִשָּׁה מְרִים כָּלֵב
בָּלָעָם בָּלָק יִפְתָּח שְׁמִשׁוֹן אֶלְקָנָה עֲלִי יִשִּׁי יְהוֹנָתָן דָּוִד בֶּת־שֶׁבַע צְדוֹק יְהוּא יוֹתָם שָׁאוּל בְּרוּךְ
שְׁלֹמֹה גְדַלְיָהוּ הֶמֶן יוֹאֵל אֶסְתֵּר רוּת בְּעֻז עֲזָרָא נוּן רְאוּבֵן לֹוֹי דָּן נַפְתָּלִי שִׁדִּי בֵּית־לֶחֶם עֲקָרוֹן

- další tvary:

מִלֶּךְ יֵד לֹא לוֹ אָהֵב חָרָם יָגוּרוּ תוֹךְ אָהֵב הָעָם יִקְמוּ שְׁלוֹם עֶבֶד יָרָם בָּא אִם עָשׂוּ לָהֶם נָשׁוּב
יוֹם בֵּן אָב יוֹד לָכֶם יֵטֵב הֵן קָדַשׁ אֶלֶף מַעַל קָמוּ לָחֶם שָׁם רָאשׁוֹן הֵם קוּם עוֹד שְׁמֵשׁ אוֹת רָם
בָּהֶם בֵּן נָחִם אָהֵב פָּרַשׁ נָשָׂא זָרַע שְׁמֵר זִין הֶלֶךְ דָּרָךְ יָקוּם מַעַל תִּסְרוּ צו כַּחַד לָבָן עוֹלָם כֶּסֶף
בְּנֵי בֵן נָחִם שָׁנָא תְּקוּמוּ יִבְשׁוּ יוֹרֵשׁ חָמֵס אָרָץ יַעַל רָצוֹן עַץ יֵשֵׁב שָׁם חָרָם נַחַת טוֹב חֲפָץ עֲלִי
פֶּן לוֹ פָּנִי נָצַר יָבוֹא קוּמוּ גָפֶן אִז יִסּוּר לֵב יֵד לָהֶם הָאֲדוֹן תִּקְמוּ לַתֵּת מִן יִגַּל בְּנוֹ לִקְחַת כֶּהֱן
יֵרֵת בֵּן הָעֵמֶד אֵל שָׁבוּ עָנָף לָנוּ לְבַטֵּחַ סוֹסִיד תִּסּוּרוּ כֶּהֱן אֶתֶם הָאָרָץ טֹהַר כְּמוֹנוּ יִתּוֹם בָּבֶל
רָעוּ נָכַר שֶׁבֶט אֵל יִגַּל סוֹסִי אָקוּם יוֹרֵד הָרַע נָטוּי אֶשֶׁת כֶּהֱן בַּעַל אָחֵד גּוֹאֵל יִפְרֹא אוֹ גֵּשׁ כְּמוֹהוּ
גְּדוֹל אֶשׁ גּוֹי תִּקּוּם מְקוּם עַד הָיוּ גַם מֵהָרַ כְּבוֹד גֵּיָר יֵבֶן מוֹרָא חֲפָץ לִקַּח תּוֹרַת כָּל כְּתוּב גֵּר
דַּעַת סֶפֶר כְּבוֹד אוֹר בַּעַר בַּת חֲרִיב יִשִּׁי סָרוּ יֵשֵׁב עַד נָחִם עֲשׂוֹת יִלְד עָשׂוּ עַל שֵׁטָר

6 Pravidel přepisu je řada, vždy záleží na účelu potřebné transkripce či transliterace (přepisu výslovnosti či přepisu znaků). k jednotlivým typům srv. M. Prudký, „K transkripci hebrejštiny“, *Teologická reflexe* 1/1, 1995, 69–74. V této cvičebnici používáme způsob přepisu, který umožňuje jednoznačně identifikovat všechny souhlásky (včetně zdvojení). U souhlásek skupiny *b-g-d-k-p-t* nadto rozlišujeme také znělou a neznělou výslovnost. U samohlásek rozlišujeme barvu tam, kde se projevuje foneticky (nerozlišujeme *qames / pataḥ* ani *šere / segol*). U pahlásek (tzv. *ḥatefū*) barvu uvádíme, fonetický rozdíl je sice malý, ale z hlediska tvarosloví není zabarvení bezvýznamné. V případech, kde neběží o přepis, nýbrž použití jména hlásky v kontextu výkladu, nejsou délka samohlásky ani *ḥatef* vyznačovány. V přepisech se až na výjimky uvádí délka plných vokálů, případně existence konsonantních podkladů.

7 Vokály s podkladem jsou vždy dlouhé.

LEKCE 1.

Abeceda – souhlásky a samohlásky

a) souhlásky a plné samohlásky (K 7–9; W C; S 2–4)

Viz lekce 0. (přehledy, cvičení).

Opakovací cvičení:

אָדס הָבֵל תַּחַת מֶלֶךְ כָּל שְׁמַיִם אַתֶּם לְמוֹת הָאָרֶץ הֵם אֶל גִּפֶּן אַחַת שֹׁפֵט שְׁפִי יוֹם אֵשׁ לָכֶם
עָבַד עַד מוֹלְדוֹת אוֹר מוֹת יֵין בַּעַל דְּבַר יְתוֹם שֶׁם אִם הִרְשָׁע גֵּר לוֹ הֵשֵׁב לוֹ לֹא שָׁכַב שְׁמֵשׁ
נָתַן מוֹת רַעֲדָה הוֹלֵד יְמוֹת יוֹשֶׁפֶט נָתַן נִתָּן רָכַב הֵן לְשׁוּב מֵת לֹא שָׁרִי רַע יוֹכֵל בּוֹ דָּרָד זְכוֹר עַד
רַחִים עַל קָמַת מָצָא חוֹרֶן חָלֵם זֵית גּוֹרֵל יְמוֹת לָהֶם אָבֹן יָרַד נֶגֶב רַעֲב בַּעַל סִפָּר יוֹסֵף הָיוּ עָבַד
חֶלֶק אֲקוּם הָבוּ אֶת יְבֹאוּ לָכֶם עַד אֶחָד יַעַל

b) pahlásky (K 11–12; W 5; S 4.1)

- bez barvy – *šewa' mobile* (K 11; W 5.1; S 4.1.1)

značka	jméno	přepis
◌ְ (בְּ)	šwa'	◌ְ

מְלָכִים וְהָיוּ שְׁלֵמָה לְשָׁרֵי בְרִית זְבוּלָן כָּתַב לְמִינָהוּ בְּהֵרָא וְכָתַב נְעוּרוֹתָנוּ סֹדִם בְּרַע וְיָרַד
בְּנֵי דְבוֹרָה יְהוֹשֶׁפֶט וְאֵת לֶךְ בְּנוֹת

- s barvou – *ḥatef čili šewa' mobile compositum* (K 12; W 5.2; S 4.1.2)

ḥatef pataḥ	◌ְ◌ֶ	אֶ
ḥatef segōl	◌ְ◌ֵ	אֵ
ḥatef qāmeṣ	◌ְ◌ֹ	אֹ

הָיוּ אַחֲרֵי אֲשֶׁר אָדָמָה בְּאִבּוֹר עָצִי מִחֲלֵי אֱלֹהִים הִתְרַב אֱלֹהִים תַּעֲשֶׂה אֲנִי וְהִקְמַתִּי אֱלֹהֵי
וַיִּשְׁתַּחֲוּוּ עָבָדָד עַד־הַצֹּהָרִים וַיַּעֲמֵד הָיוּ הֵלֹא הִחֲשׂוּ הַחֲמִשִּׁים בְּאֵהֲלֵיהֶם אֶעֱלֶה וַיַּעֲנֶה אָדָם
הַקָּדָשִׁים לֹאכֵל בְּהַעֲלוֹת לֹאֲהֵלוּ אֶמְרָנָא וַיַּעֲבֵר הַיָּדְעֶת חֲדָשִׁים לֹאכֵל בְּרוּחָד וַיַּחֲזֵק

c) nehláska – *šewa' quiescens* (K 11; W 5.1; S 4.2)

מְקַצָּה נִגְבָּה בְּנִימָן אֲשֶׁלִּיךְ יִשְׂרָאֵל יָרַדָן נִפְתָּלִי בְּרָזֵל מְשַׁכְּתִי מִנְחָה בִּטְנוֹ אֲרָצָה אַחָאָב שְׁמֶרוֹן

d) qāmeṣ ḥatuf (K 8.1.B; W 7; S 8.4)

עֲמָרִי יִרְבֶּעַם וַיָּקֶם חֲפְנִי אֶהְלוּ עֲתָנִיאל וַיָּשֶׁב עָרְלַתְכֶם בְּאֶהְלִי לְאֶכְלָה בַּחֲרִי וַיָּמָת אֶהְלִיבְמָה

e) pataḥ furtivum (K 10; W 12; S 9.4)

מִדּוּעַ מָשִׁיחַ אֱלֹהֵי נִפְתּוּחַ הַגְּבִיעַ פֶּתַח לְשִׁמְעַ לְהַתְמַהֲמָה וְרוּחַ זֶרַע יָדוּעַ שִׁיחַ רָקִיעַ נַח גְּבִהַ
זֶרַע תַּצְמִיחַ הַשְׁמַע כְּשִׁמְעַ שְׁבַע מִפְתָּח מִדּוּעַ וְרָקִיעַ

Souhrnné cvičení:

כְּמַחְלֻקְתָּם וַיְהִי אֱלֹהֵי וַיִּשְׁתַּחֲוּוּ יִשְׁלָכוּ לְמִשְׁפַּחְתָּם וַיֵּצֵא מֵאֶכְלָת חַגְלָה מִזְרַחָה אֲשֶׁלְחָם
אֱלֹהִים תַּעֲשֶׂה אָנִי פְלִשְׁתִּים בְּעַמֶּק אֶפְרַיִם וַיִּתְּהִלְכוּ אָדָם הַקֹּדְשִׁים לְאֶכְלָל יִמְכָּרָם מִעֲבָרוֹת
שִׁפְטָה תִּשְׁלַח שֶׁעַר תַּחֲרֹץ וַיַּעֲבֹר הַיָּדְעֶת חֲדָשִׁים לְאֶכְלָל לְהַעֲלִית חֲדָשָׁה תִּשְׁלַחוּ דְּבוּרָה
תִּפְאָרְתָּךְ עֲגָלָה אָדָם זָבִלוֹן נִמְלֹט מִצֵּדָת אַחֲרֵיהֶם בְּשִׁמְעָךְ צִדְקָה הָאֱלֹהִים אַחֲרֵיהֶם מִצָּאָה
מִנּוּחַ תַּעֲלֶה לַחֲדָשׁ חֲמֵשׁ מָאֵד אֱלֹהִים בְּזֹאת מִצְרִימָה מִשְׁחָקִים הָרַעַב פָּרַעַה בְּפִילִגְשׁוֹ

Souhlásky jako podklady samohlásek – matres lectionis (K 7; W 1; S 3.1)

- Souhláska ה – pouze na konci tvaru pro samohlásky *â, ê, ô* :
מָה שֶׁהַ הֵנָּה כֹּה פָּרַעַה בְּלִילָה יִהְיֶה עֲשֶׂה הֵנָּה לְאֶכְלָה חִיָּה אֲשֶׁה הַשְּׂדֶה בְּהֶמָּה
- Souhláska ו – pro samohlásky *û, ô* :
סוֹס לוֹט הַיּוֹם כּוֹכְבִּים וְעוֹף וּמִלְאוּ וַיְכַלּוּ וַרְדּוּ אֹתוֹ פָּרוּ וַיִּרְדּוּ תַּמּוֹת כְּנַגְדּוֹ
- Souhláska י – pro samohlásky *ê, î* :
בֵּין רִיב עִיר בֵּית הַיִּטִּיב לְעֵדִיךְ הָאִיר יְהִי פָנִי חֲמִישִׁי כִּי עֵינֶיכֶם וְהִיִּיתֶם יָדְעִי לְעֵינִים
- Souhláska א – pro všechny dlouhé samohlásky *â, ê, î, ô, û* :
תֹּאמֶר יִבְרָא תוֹצֵא בָּרָא וְאַחֲבָא נָא רֹאשׁ רֹאשׁוֹן רֹאשִׁית וַיִּתְּחַבֵּא נֹאכַל זֹאת יִקְרָא

Souhrnné:

נֹתָרִים לְרֹאוֹת לֹא וַיֹּאמֶר לָמָּה הֵנָּה בָּבוֹא מֹשֶׁה סִינִי שָׂרִי לְצֵאת הַזֶּה בְּקִצְהוּ מוֹת תֹּאכְלוּ
צוֹיִתִּיךְ לְעֵינִים וַאֲלִיפְלֹט תֹּאמֶר יִהְיֶה יִבְרָא נִתְתִּי עֲשֶׂה וּמִלְאוּ תוֹצֵא בָּרָא וְאַחֲבָא יוֹמָת לֹאמֶר
רָקִיעַ צָרִי גְלִיתִי מֹשֶׁה הָעָרִים לֹא הַחוּצָה אַחִים אָנֹכִי תָשִׁיב הַכּוֹכְבִּים לְהָאִיר תוֹצֵא נַעֲשֶׂה
נִקְבָּה מִצָּא וְלֹא מִפָּנֵי הַגִּיד לְאֲשֶׁה וְאַחֲבָא וְהִיִּיתֶם לְעֵינֵי בְּדַבְּרִי דְּבָרִי תִהְיוּ לִי וְגוֹי וְתִגִּיד קְדוּשׁ
צוּהוּ לַיּוֹם יִבְיֹאוּ אֵלֶיךָ מֵאוֹת נַעֲשֶׂה תֹאמֶר יֵצֵא הִיָּה פָּרַעַה וַאֲלִישְׁמַע צוּאָרוּ אֹתָהּ רֹאה אֹתוֹ
אָבִי אוֹן יוֹסֵף מְנַשֶּׁה אֶרְצוֹת אֵין הָאֶסְרוּ כִּי חֵי תַצְאוּ בְּנֵי אִישׁ אֲנַחְנוּ הָיוּ עֲבָדֶיךָ וַאֲלִישׁוּעַ

Artikulační značky

Dageš (K 13; W 8; S 5.2)

- Ve všech souhláskách kromě laryngál **ע ח א** a souhlásky **ר** může být umístěna diakritická značka (bod), který naznačuje jejich „ostrou“ výslovnost (*dageš* = „ostrý“).

a) dageš lene

- Šest souhlásek skupiny **בגד כפת** (*b^ggad k²fat*) má dvojí výslovnost – raženou (*explozivní*, ostrou) a třenou (*frikativní*): *b/v, g/ġ, d/d, k/ch, p/f, t/t*.
- *Dageš lene* označuje u těchto hlásek raženou výslovnost, a to v těch případech, kde otevírá slabiku.

תֵּלֵד בְּשֵׁר הַרְבִּיתִי וְנִמְלָתָם יִרְדּוּ תִשְׁמְרוּ וְנִוְדַעְתִּי גִוִּים כְּבוֹד כְּבוֹד בְּשֶׁבֶת כְּפָרִיָּה תַעֲלֶה
אֶלְגִּבִּישׁ כִּי בְּיִשְׂרָאֵל קִשְׁתָּךְ יִרְכָּתִי גֹג בְּמִגּוֹג גִּיא וְשִׁבְבַתֶּיךָ כָּנָף פְּלִשְׁתִּים דָּוִד אֶכְלָל בֵּינִי כָל
לְקַבֵּר בְּסֹף כְּסָף אֲשֶׁתְּךָ וּבִרְכֻתֶיךָ תִּקְבְּרֵנִי אֲרַבְעִים פָּנִים גָּמְלָנוּ כֹּה פָּשַׁע גַּם רָפְאִים מִפְּנֵי בְּנֵי
חֲכָמָה בְּחֻמָּתְךָ

b) dageš forte

- *Dageš forte* označuje zdvojení souhlásky.
- Zdvojená souhláska je vždy vyslovována raženě. Tato hláska uzavírá slabiku a současně otevírá slabiku další (**דִּבֵּר** *dib-ber*, **וַיִּדְבֵּר** *waj-dab-ber*, **הִתְקַדְּשׁוּ** *hit-qad-d²-šû*).

הַמּוֹל לְאַחֲזֹת מַעֲמִיָּה נְתַתִּי עָמִים וַיִּפֹּל אֶתָּה יְלָדוֹ צֹה וְחֻטְאָתָם מִכָּל מִזְרַעְךָ הַשָּׂדֶה מִמָּנָה
הַנֶּגַע וַיָּבֹאוּ מִכָּל הַדִּבֵּר וַיִּצְלַם עִמָּךְ וּמִיָּד אָתָּם וַיַּעֲנוּ הַשָּׁמַר וַיִּכְבְּסוּ צִיּוֹן כְּבֹד

Cvičení (urči typ dageše):

הַמְכַפֵּלָה כְּסָף בְּדַבָּרָם וְהִנֵּנוּ הִירְדֵן כִּיּוֹם פָּקַדְתָּ הַמוֹשִׁי דִּבֵּר צִדִּיק הַמִּזְבֵּחַ בְּשֶׁמֶן וְהַתְּגִדְלִיתִי
בְּגִבְעָה טֶפֶחַ וַיִּדְבֵּר בְּרָכִי פָקַד יִשְׁפוּטוּ בִּיּוֹם וְקִדְשְׁתָּם בְּדַבְּרֵי יַחֲדוֹ הַצִּיל לְבַדְּךָ וְשִׁפְטִיתִי תָבֵל
וְצִוְךָ הַדֶּרֶךְ הַמִּשְׁכָּן כְּהֻנָּתָם וְאַרְבַּע שָׁשִׁים גִּדְעֵנִי הַפָּדִים לְמִשְׁפַּחְתָּם הַגֶּרֶשֶׁנִּי וּמִשְׁמֶרְתָּם
בְּמִצְרַיִם וַיִּשְׁבַּע וְאַקְבְּרָהּ וַיִּבְכּוּ דִבֵּר עָמִי בְּמַעֲרָה הַמָּטָה צֹה בְּדֶרֶךְ וְזִבְחָתָהּ הַסֶּכֶת מִצִּוְךָ
וְתִשָּׁק אֱלֹה בְּסִתֵּר וַיִּנְטְשׁוּ עוֹר מִזְבַּח בְּשִׁגְעוֹן אִמְרָתָהּ אֱלֹהֵי בְּמִדְבָּר דְּבָרְתִי וַיִּלְכַּד וּבְקִדְחָתָהּ
וּבְדִלְקָתָהּ מֵאֲשׁוֹר דֶּרֶךְךָ בְּשָׂדֶה פָּרָץ לְמִדְתִּי כָלְכֶם פִּשְׁעֵתָם מִסְפָּר מִמֶּנִּי יִשְׁלַח נִשָּׂא
וְהַתְּקַדְּשִׁיתִי וְנִוְדַעְתִּי בְּאִפִּי דְבָרְתִי תִפּוֹל צִיּוֹן אֶלְגִּבִּישׁ וְנִשְׁכַּב הַנְּבִיאִים הַקִּלְעִים תִּסְתַּמּוּ
לְהִלָּחֵם בְּקִיר וַיָּבֹאוּ גְמִלִים בְּשִׁעָר שְׁלַחְתִּיהָ תַחְתִּיךָ בְּעֵתוֹ הַשְּׁבִיעֵנִי כְרִיתִי גְדוֹל

Grafické značky

Mappiq (K 14.1; W 9; S 5.1)

- *Mappik* je diakritická značka (bod), která se píše pouze v souhlásce *hê* na konci tvaru, a to tehdy, když se jedná o znělou souhlásku **ה** (nikoli podklad dlouhé samohlásky).

וַיִּמְצָאָהּ שָׁמָּה אֶתְּהָ חַשְׁבָּה לְרִשְׁתָּהּ בְּנֵה אַחֻזָּתָהּ וּלְרַחֲבָהּ שִׁפְחָתָהּ גְּבֻרָתָהּ וַיִּמְצָאָהּ בְּקֶרֶבָּהּ
בְּשִׁכְבָּהּ אֶת־בְּנָהּ וְכִדָּהּ עַל־שִׁכְמָהּ אֶת־קִלְהָ יִדְעָה לְמִינָהּ עָמָה כָּחָה אֶתְּהָ שָׁמָּה לָּהּ זְנוּתָהּ

Souhrnná cvičení

1) čti nahlas, analyzuj a pojmenuj všechny grafémy těchto slov:

1. וְהִתְחַלְקוּ לִכְתָּב הִנֵּה מִצָּא בְּמָאֵד נְשִׂאִים וַיִּמְצָאָהּ אֶהְלוּ שָׂדֶה הוֹלִידוּ מָה מָה מִי אֵלִי
וְנִתְּתִיו אָקִים צֶאֱת זֶרַע שְׁלֵה מַלְכֵי עָרִים יִשְׁלִיחַ וַיָּקֶם וַיִּקַּח הִזָּה אֱלֹהִים וְתִנָּס הַהֲלָכִים
מוֹצִיאִינוּ שֶׁלַח מִתְּמַהֲמָה בִּרְכָתִי וְאַבְרָהָם בְּהַמְלוֹ לְקִרְאָתָהּ בִּיתָד כִּסְפָד יֶאֱסֹף וְתִשְׁמְרוּ אֲשֶׁר
שָׂרִי שָׂרָה מִמֶּנָּה עַל־אִפָּה אֲשֶׁתָּדָּ נִתְּתִי חֲדָשִׁים תֵּלֵד בְּשָׁנָה וַיּוֹלִידוּ יִשְׁמַעְעָל נִפְשָׁה וְרֹאוּבֵן
גְּבוּלָם

2. יִשְׂרָאֵל מְקוֹם כֶּסֶף אָנוּשׁ לָהּ קֶדֶשׁ שְׁמִיר עֵזָה מִצָּרִים בָּבֶל צִיּוֹן מִשְׁפָּט בְּהַקְשָׁתָהּ נִפְשׁ זִין
בְּנִימִין אִשָּׁה אָמוֹן שְׁמָגֵר וַיִּכְרֶה גְּבִיא גְּרִשׁוֹן בֵּית אֶלְף לֵב גְּדוֹל בְּשִׁכְבָּה דֶּרֶךְ נָכוֹן רַב יִרְבֵּעַם
כָּל תַּחַת יִצְחָק פֶּה אֶתָּה סָבִיב עֵץ רוּחַ אֶלְעָזָר יִשְׂרָאֵל כִּנְעַן בְּצִדָּה שְׁמֵרוֹן דְּמִשְׁק לְבָנוֹן תְּבוֹר
עֵין מִזְבֵּחַ עֲשָׂרָה אֲבִשְׁלוֹם עוֹלָם אֲדָנִי צָבָא אֶחָד אֱלֹהִים חֲמִשָּׁה מִים שָׂדֶה נוֹן אֶהְל בַּעַל אָחָז
אֶלְעָזָר בָּלָק חָם בַּעַז הוֹשַׁע קוֹל שֵׁם דָּבָר

2) přepiš tato slova v abecedním pořadí:

אָב לָמַד תּוֹ קִישׁ אָח אָם מִיכָה צָדִי חֵית בֶּן בֵּת אֵל גֵּן הָר מִי עִם שָׂר אֵל אָדָם טוֹב בְּנָה צָדָקָה
פֶּה קוֹף חוֹלָם צָר שָׂאוֹל דִּגְשׁ פֶּתַח זִין אָרֶץ טוֹב יוֹם מֶלֶךְ אָסָא גְּבוּת שׁוֹרֵק נִפְשָׁה פָּאָרֶן שֵׁן

3) vlastní jména – čti nahlas a nahlas také pojmenovávej všechny jednotlivé grafické znaky:

1. בְּאֵר־שֶׁבַע יְהוּדָה דִּין אַחָאָב בְּנִימִין חֶרֶב רְבִקָּה יַעֲקֹב עֲשׂוֹ יִצְחָק זְבוּלֹן הֶמֶן יְרוּשָׁלַיִם סֹדֶם
עַמְרָה תְּבוֹר יוֹנָתָן נְבוּכַדְנֶצַּר הֶבֶל לוֹי מִדְּיָן אֲבִיגַיִר לֵבָן יִרְדֵּן עֲזָרָא גְּדַעוֹן רַחֲבֵעַם עֶקְרוֹן בַּעַז
הוֹשַׁע מִלְאָכִי יִשׁוּעַ כְּרִמְל שְׁלֹמֹה נְחֵמְיָה שְׁמַעוֹן לָאָה יוֹאֵשׁ אֲבִשְׁלוֹם הֶמֶן שְׁמִשׁוֹן חֶבְרוֹן יוֹאָב
יוֹסֵף צְדוֹק שְׁמוּאֵל יְהוּדִי יִשִּׁי שָׂאוֹל יְהוֹשֻׁפָט יוֹנָה גֹד אֲמָרִי יִשְׁעִיָּהוּ בְּרוּךְ אֶסְתֵּר אֶפְרַיִם
בֶּת־שֶׁבַע אֲשֻׁדּוֹד שָׁקֵם צָר יְהוּא נָחוּם קִין אָדָם אָדָם יְרֵמְיָהוּ גִלְגָּל יוֹאֵל גִּלְעָד רַחֵל אֶהְרֹן
יְהוֹיָדָע

2. בַּלְעָם צְפַנְיָה אֲשֶׁקֶלֹן זְכַרְיָה נֶתַן מֵרִים רוּת מִשָּׁה חֶרְמוֹן שֵׁם כָּלָב עֲמוֹס מוֹאָב
עֲבַדְיָה אֲבִי־תָר יִשְׂרָאֵל כִּנְעַן שְׁמֵרוֹן דְּמִשְׁק לְבָנוֹן בָּבֶל אֲבָרָם אֲבָרָהם שָׂרָה תֵּרַח לוֹט
רֹאוּבֵן יְהוֹשַׁע בַּעַל קִין אָדָם אָחָז אֶלְעָזָר בָּלָק חָם דָּוִד אֲבָרָם בְּאֵר־שֶׁבַע יְהוּדָה צָר
יְהוּא זְכַרְיָה נֶתַן מֵרִים רוּת מִשָּׁה נְבוּכַדְנֶצַּר עֲזָרָא יְהוּדִי שָׁקֵם חֶרְמוֹן שֵׁם דִּין אַחָאָב
בְּנִימִין גְּדַעוֹן שְׁלֹמֹה יוֹאָב יוֹסֵף צְדוֹק שְׁמוּאֵל חֶרֶב רְבִקָּה יַעֲקֹב עֲשׂוֹ יִצְחָק זְבוּלֹן נָחוּם
נְחֵמְיָה שְׁמַעוֹן לָאָה יוֹאֵשׁ

Slovíčka:

בְּרֵאשִׁית	na počátku (první tvar Gn 1,1; označení knihy Gn)
שְׁמוֹת	jména (první termín Ex 1,1; označení knihy Ex)
אֵל	bůh, božstvo (sg)
אֶל	<i>prep</i> k, ke, směrem do / proti, vůči
אֱלֹהִים	bohové, božstva (<i>pl</i>) / Bůh
אָדָם	člověk, lidský tvor
אָנוּשׁ	člověk (<i>poet</i>)
אֲדֹנָי	pán
אֲדֹנִי	Pán, Panovník (pouze o Hospodinu)
מָלַךְ	kralovat, být králem
מֶלֶךְ	král
דָּבַר	mluvit, promlouvat, oslovovat
דְּבָר	slovo / událost / čin / záležitost
אָב	otec
בֶּן	syn
אֶרֶץ	země

osobní zájmena (samostatná):

אֲנִי / אֲנִי	já	(<i>pron pers</i>)
אַתָּה	ty	(<i>pron pers m</i>)
אַתְּ	ty	(<i>pron pers f</i>)
הוא	on	(<i>pron pers</i>)
היא	ona	(<i>pron pers</i>)
אֲנִיחֵנוּ / אֲנִיחֵנוּ	my	(<i>pron pers</i>)
אַתֶּם	vy	(<i>pron pers m</i>)
אַתֶּן / אַתֶּנָּה	vy	(<i>pron pers m</i>)
הֵם / הֵמָּה	oni	(<i>pron pers m</i>)
הֵנָּה / הֵן	ony	(<i>pron pers f</i>)

LEKCE 2.

Masoretské poznámky k textu

qərē' – kətīb (K 15; W 15; S 7.1)

V masoterském textu se vyskytují tvary, u nichž je malým kolečkem nad textem⁸ označeno, že písarská tradice (tzv. *masora*) zde navrhuje opravu, úpravu či vypuštění konsonant. Správné „čtení“ souhlásek (tzv. *kətīb*) je uvedeno na okraji (tzv. marginální *masora*). Samohlásky správného čtení jsou ovšem vepsány k původně psaným souhláskám (tzv. *qərē'*, co je „psáno“).⁹

Příklady:

masora / qərē'

text / kətīb

1. וְאֵלֶּה הָיוּ בְּנֵי אֱהֲלִיבָמָה בִּתְעֵנָה בִּתְצַבְעֹן

אהלו ... עַד־בֵּית־אֵל עַד־הַמָּקוֹם אֲשֶׁר־הָיָה שָׁם אֱהֵלָה (Gn 36,14)

במתי 2. יִרְכָּבֶהוּ עַל־בָּמֹתַי אֶרֶץ ... (Dt 32,13)

כשמעו 3. וַתַּצְלַח רוּחַ־אֱלֹהִים עַל־שָׂאוֹל בְּשָׂמְעוֹ אֶת־הַדְּבָרִים הָאֵלֶּה (1S 11,6)

לו 4. לֹא צָר וּמְלֹאךְ פָּנָיו הוֹשִׁיעֵם ... (Iz 63,9)

(dále např. Gn 8,17; 12,8; 33,4; 49,10; 1Kr 12,7.21; 15,15.18)

⁸ Tzv. *circellus masoreticus*.

⁹ V celém biblickém textu se jedná o 1314 případů.